

01-397

FILMPRODUCTIE IN ROTTERDAM

Rotterdamse Kunststichting

Februari 1999

FILMPRODUCTIE IN ROTTERDAM

Inleiding

Aanleiding voor het advies

Vorig jaar eindigde de driejarige testfase van het Filmfonds Rotterdam (FFR). Het FFR bracht in de zomer van 1998 een eigen evaluatie en toekomstnota uit. Daarnaast liet het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam (OBR) het fonds extern evalueren.¹ Op basis daarvan en na overleg met de partijen in het veld, deed het OBR onlangs een aantal aanbevelingen voor de toekomst van het fonds en het Rotterdamse economisch beleid op audiovisueel gebied in het algemeen. Binnenkort is de bestuurlijke behandeling van het plan van aanpak van het OBR aan de orde in de commissies Haven/Economische Zaken en Kunstzaken. Dit advies beschrijft het Rotterdamse filmproductieklimaat en levert commentaar op het plan van aanpak en de evaluaties vanuit een cultureel perspectief, zonder daarbij de economische component uit het oog te verliezen, omdat deze bij film onverbreeklijk met het culturele aspect verbonden is.

Opbouw van het advies

Het eerste hoofdstuk omschrijft het cultureel perspectief van dit advies. Het tweede definieert film als cultureel en economisch beleidsterrein. Het derde hoofdstuk beschrijft de Rotterdamse situatie en evalueert het functioneren van het Filmfonds Rotterdam en het recente filmbeleid van de RKS. Hoofdstuk vier biedt een kader voor Rotterdams filmbeleid. In het vijfde hoofdstuk reageert de RKS op aanbevelingen en voorstellen in het plan van aanpak van het OBR en de toekomstnota van het Filmfonds, waaronder het aanstellen van een Screen Commissioner voor Rotterdam. Hoofdstuk zes bevat enkele aandachtspunten bij de uitwerking van de voorliggende plannen. De aanbevelingen van de RKS zijn samengevat in hoofdstuk zeven.

Totstandkoming van het advies

Dit advies is opgesteld door de beleidsafdeling van de RKS. Het is gebaseerd op het plan van aanpak van het OBR, de interne en externe evaluaties van het Filmfonds Rotterdam, de aanbevelingen van beroepsvereniging Het Initiatief, de jaarverslagen van de RKS in de periode 1988-1998 en de verschillende notities en rapporten die ten grondslag hebben gelegen aan de oprichting van het Filmfonds Rotterdam. Verder is informatie ingewonnen over landelijk en buitenlands filmbeleid en zijn er gesprekken gevoerd met betrokkenen in het veld binnen en buiten Rotterdam. Bij de voorbereiding waren betrokken Henk Bitter, voorzitter van de filmsubsidiecommissie en lid van de kernraad van de RKS, Jan Heijs en Gerard Holthuis, leden van de filmsubsidiecommissie, en Dederiek Soeters, lid van de kernraad, oud-voorzitter van de sectie film en oud-bestuurslid van zowel het FFR als de RKS. Jamain Brigitha verrichte vooronderzoek. Henk van Bruggen verzorgde de eindredactie.

1. Film als cultuuruiting

1.1 Begripsbepaling

Het woord 'film' dient als verzamelterm voor het onderwerp van dit advies. Deze term duidt een veel breder gebied aan dan alleen de speelfilm. Het International *Film* Festival Rotterdam toont ook video, filminstallaties en digitale producties. Het Nederlands *Film*fonds richt zich ook op de documentaire, de animatiefilm en de korte, experimentele film. Het begrip film wordt niet bepaald door de drager (celluloid, videotape, bits en bytes), de wijze van vertoning (projectie, televisie, computerscherm), en de plaats van vertoning (bioscoopzaal, huiskamer, museum), maar door het gebruik van *bewegende beelden* in een *narratieve structuur*.

¹ 'Toekomstnota Filmfonds Rotterdam, evaluatie van de proefperiode 1996-1998 en presentatie van de plannen voor de jaren 1999-2000', Filmfonds Rotterdam, juli 1998, en 'Evaluatie Filmfonds Rotterdam', door Bob Smits en Godelieve van der Heijden, november 1998.

In een tijd van convergentie van media en disciplines zegt het begrip 'film' wel iets over het perspectief van dit advies, dat zich richt op film als *cultuuruiting*. Het zegt ook iets over het type producties waarom het hier gaat, namelijk zelfstandige projecten van 'auteurs' en culturele ondernemers. Projecten die zich plaatsen in de cinematografische traditie en daarvan tegelijkertijd de inhoudelijke en technische grenzen verkennen. Projecten met artistieke waarde en inhoudelijke kwaliteit, gemaakt vanuit een onafhankelijke, oorspronkelijke visie.

1.2 Grensverkenning: film en nieuwe media

De opkomst van video en digitale media leidt niet tot de verdwijning van het celluloid als drager. Wel kiezen makers steeds bewuster voor het ene of het andere medium, afhankelijk van de aard, inhoud en intentie van een project. De verschillende media bestaan naast elkaar, maken van elkaar gebruik en beïnvloeden elkaar zowel technisch als inhoudelijk.

De vereenvoudigde uitwisseling tussen media en disciplines leidt tot vernieuwende en waardevolle 'multimediale' producten. Maar ook vóór het digitale tijdperk bestond er een sterke relatie tussen film en beeldende kunst, literatuur, dans, muziek en theater. Binnen die uitwisseling verwierf 'film' als discipline zijn eigen plek en traditie. Het is voor dit advies van belang te bepalen welke ontwikkelingen binnen de nieuwe media een directe relatie hebben met film.

Zowel het programma van de traditionele bioscoop als het 'Exploding Cinema' programma van het Rotterdams filmfestival geven hiervan een goede indicatie. Digitale 3D-animatiefilms vierden tegenwoordig triomfen in de filmzalen. Bij de traditionele filmproductie verschuift het zwaartepunt geleidelijk van de draaidagen naar de 'postproductie' fase, met digitale montage en toevoeging van digitaal geluid, special effects en titels. De digitale video rukt op: lange en complexe films vereisen hierdoor nog slechts een bescheiden budget, wat het medium van groot belang maakt voor onafhankelijke filmers. Het kleine, onopvallende formaat van de digitale camera stelt documentairemakers in staat hun onderwerp dichter op de huid te zitten. Digitale videoreportages vinden hun weg via Internet. Kunstenaars passen digitale video toe in interactieve installaties. Tegelijkertijd vindt er een inhoudelijke verschuiving plaats tussen de media. Computerspelletjes vormen de opmaat tot speelfilms en omgekeerd. De scheidslijnen tussen auteur en publiek vervagen: via websites werken verschillende personen aan een gezamenlijke documentaire over hun leven, of kunnen bezoekers zelf animaties maken met stockmateriaal van bestaande filmpjes.

Al deze geheel of gedeeltelijk digitale uitingen, waarin bewegende beelden een narratieve structuur vormen, rekent dit advies tot het gebied waarin film en nieuwe media elkaar ontmoeten, beïnvloeden en wederzijds versterken.

2 Film als beleidsterrein

2.1 Cultuur en economie

Kunst en commercie zijn bij film onverbrekelijk met elkaar verbonden, maar hebben een complexe relatie tot elkaar. Een miljoenenproductie voor een groot publiek kan heel goed culturele waarde en artistieke kwaliteit hebben. Daarnaast betekent klein en experimenteel lang niet altijd dat er maar een beperkt publiek voor is. Goedkoop gemaakte, kunstzinnige producties kunnen onverwacht commercieel succes hebben, terwijl grote miljoenenproducties van de Amerikaanse studios gigantisch kunnen floppen. De toevalsfactor speelt zowel bij 'commerciële film' als bij 'artistieke film' een rol. Een beleidsinstrument voor film als een fonds of een belastingmaatregel is nooit 'puur cultureel' of 'puur economisch'. De posities van waaruit overheden verschillende maatregelen nemen, zijn wel als zodanig te onderscheiden, maar een economische stimulans voor het filmbedrijf zal ook een cultureel effect hebben, en de ondersteuning van het artistieke experiment zal zijn weerslag hebben op de kwaliteit van de gehele filmproductie en zo de economische kansen vergroten.

2.2 De noodzaak van ondersteuning

Voor de noodzaak de Nederlandse – en Europese – filmproductie vooralsnog te ondersteunen zijn twee belangrijke oorzaken aan te wijzen. Ten eerste de beperking van het taalgebied. De meeste Nederlandse films, hoe succesvol ook, slagen er niet in om in eigen land voldoende recette te halen uit distributie in filmzalen en vertoning op televisie. Dekking van de kosten, laat staan winst, komt meestal pas in zicht bij brede internationale distributie. De kosten van ondertiteling of nasynchronisatie vormen daarbij echter een barrière. Daarnaast heeft ondertiteling in bijvoorbeeld een grote markt als de Verenigde Staten een remmende werking op de distributie. Ondertitelde films, hoe publieksgericht ook, belanden daar meestal direct in het beperkte art house circuit. Dit geldt zelfs voor Oscar-winnaars als 'Karakter', waarover regisseur Mike van Diem bij het in ontvangst nemen van het beeldje niet voor niets opmerkte: "this ought to tell you it has damn stunning subtitles!"

Een tweede oorzaak voor de relatieve zwakte van de Europese filmsector is recent goed toegelicht in een rapport over het Britse filmklimaat.² Het stelt dat de Amerikaanse filmindustrie in hoge mate bestaat uit distributiegerichte, integrale structuren. Deze bedrijven combineren financiering en uitvoering van de ontwikkeling, de productie en de distributie van een film. Met de directe inkomsten uit distributie kunnen de grote studios nieuwe projecten financieren en voldoende kritische massa opbouwen om andere financiers aan te trekken. Zo kunnen ze miljoenenproducties maken, verliezen incasseren en een groot bestand aan rechten opbouwen.

In tegenstelling daarmee is de Britse filmindustrie – en naar analogie daarvan de Nederlandse – productiegericht en gefragmenteerd. Het productieproces is gescheiden van het distributieproces, waarin de grote Amerikaanse maatschappijen domineren. Filmproductie blijft een kleinschalige industrie. De meeste producenten hebben geen relatie met een distributeur. Ze kunnen geen reeks films ontwikkelen om hun risico te verlagen en aantrekkelijker te zijn voor financiering. Om hun films in distributie te laten gaan moeten ze de rechten verkopen. Door kapitaalgebrek en afstand tot de markt kunnen producenten geen big budget films maken, investeren ze te weinig in onderzoek en ontwikkeling en zijn hun marketingbudgetten te klein om effectief te zijn.

Samengevat zijn de *bedreigingen* van de Nederlandse filmindustrie: te lage productiebudgetten, te weinig continuïteit in projecten en problemen bij de distributie.

2.3 De waarde van de filmindustrie

Tegelijkertijd is film een innovatieve, kennisintensieve en arbeidsintensieve industrie, die een belangrijke impuls geeft aan de economische ontwikkeling en de werkgelegenheid, getuige ook deze recente uitspraak van de Britse Minister van Cultuur, Chris Smith: "The Government places special emphasis on the creative industries. They make up a huge and growing part of our economy, bigger even than manufacturing and with limitless potential as new forms of communication make access to creative input ever easier and more enticing. Film is the archetypal creative industry - a perfect balance between commerce and culture."³

Nieuwe ontwikkelingen vergroten de economische kansen. Door de groei van televisienetten zijn de distributiemogelijkheden voor film en daarmee de vraag naar filmproducties sterk toegenomen. De opkomst van multimedia toepassingen versterkt de behoefte aan audiovisuele producten en aan specialisten die in beeld en tijd een narratieve structuur kunnen opbouwen. Een bloeiend filmklimaat heeft ook effect op het culturele imago van een stad, regio of land, waardoor de aantrekkingskracht op toeristen, nieuwe bewoners en het bedrijfsleven – de 'quality of life' factor als vestigingsargument – toeneemt.

2.4 Doelstellingen van het Nederlandse filmbeleid

In het verlengde van het totale cultuurbeleid richt het Nederlandse filmbeleid zich op het waarborgen van *kwaliteit en verscheidenheid* in deze nog steeds relatief jonge kunstvorm. Dit beleid is in essentie marktaanvullend en marktcorrigerend. Het rijk acht het van cultureel belang om op nationaal en

² 'A Bigger Picture', report by the British Film Policy Review Group – analyse van het Britse filmklimaat met aanbevelingen voor overheidsbeleid, in 1998 opgesteld in opdracht van het Britse Ministerie van Cultuur, Media en Sport.

³ Uit een persbericht bij de publicatie van het rapport 'A Bigger Picture', maart 1998.

Europees niveau een zeker tegenwicht te bieden aan Amerikaanse producties die de markt overspoelen. "In de internationale filmindustrie ontmoeten kunst en commercie elkaar. Hun drijfveren zijn verschillend, maar ze zijn aan elkaar verbonden. Artistiek waardevolle films kunnen alleen worden gemaakt als er een gezonde filminfrastructuur is en die infrastructuur is op haar beurt weer afhankelijk van het aanwezige talent, van goed opgeleide vakmensen en voldoende investeringen. Het overheidsbeleid op het terrein van de film is vooral voorwaardenscheppend en draagt een complementair karakter. Het is gericht op het scheppen van gunstige voorwaarden voor de financiering, ontwikkeling, productie en distributie van artistiek waardevolle Nederlandse films."⁴

2.5 Koerswijziging

De erkenning van het economische belang van de filmindustrie leidde recent tot een koerswijziging in het Nederlandse filmbeleid. In de vorige Kunstenplanperiode vormde de subsidiëring van filmproducties door culturele fondsen als het Nederlands Fonds voor de Film het belangrijkste beleidsinstrument. De evaluatie van dit beleid leidde echter tot de conclusie dat louter culturele subsidies eerder een verzwakkende dan versterkende werking op de sector hadden. Voor de Cultuurplanperiode 1997-2000 heeft de Nederlandse overheid daarom een flankerend beleid ontwikkeld, dat gericht is op een duurzame versterking van de infrastructuur voor filmproductie: "Commerciële publieksfilms zijn een noodzakelijk ingrediënt voor een gezonde nationale filminfrastructuur. (...) In de komende jaren dient de band tussen grote budgetfilms en externe, particuliere investeerders te worden hersteld. (...) De overheid gaat ervan uit dat betere financiering en een ruimer productievolume op termijn zullen bijdragen aan de continuïteit en langs die weg ook aan de kwaliteit van de Nederlandse filmproductie."⁵

De ministeries van OC&W, Economische Zaken en Financiën realiseerden samen een pakket marktstimulerende maatregelen. Het bureau *FINE BV* (Film Investeerders Nederland BV) moet met een startkapitaal van 15 miljoen gaan opereren als risicodragend investeerder en tegelijkertijd private investeerders interesseren om deel te nemen aan projecten. *Fiscale maatregelen* moeten het voor particuliere investeerders aantrekkelijk maken om in films te investeren. Het zogenaamde *Telefilmproject* tenslotte dient de samenwerking tussen onafhankelijke filmproducenten en de publieke omroep te versterken. Een directe bijdrage uit het rijksbudget, naast deelname van de NOS en diverse landelijke film- en omroepfondsen ondersteunen dit project. Een competitie leidt tot de selectie van een aantal scenario's voor productie. De 'De Poolse Bruid' van Karim Traïda, in 1999 genomineerd voor een Golden Globe en de Nederlandse inzending voor de Oscars, was een van de eerste 'Telefilms'.

3. De Rotterdamse situatie

3.1 Rotterdamse filmmakers

De afgelopen decennia heeft zich in Rotterdam een weliswaar bescheiden, maar talentvolle en actieve gemeenschap van filmmakers ontwikkeld. Ze zijn in Rotterdam opgeleid, of na hun studie in Amsterdam, Den Haag, Londen of Brussel hierheen getrokken of teruggekeerd. Zij maakten hun eerste projecten met subsidie van de RKS en hun derde of vierde met steun van het Filmfonds Rotterdam, het Nederlands Fonds voor de Film of in opdracht van een publieke omroep. Hun producties worden op internationale festivals vertoond, winnen prijzen, of zijn een hit in het Nederlandse filmhuiscircuit.

Deze filmmakers hebben intellectuele en culturele ambitie en een professionele instelling. Hun beroepspraktijk is gevarieerd: naast experimentele projecten op eigen initiatief, werken ze in opdracht aan documentaires of korte films voor televisie of met een externe producent en scenarioschrijver aan langere speelfilms. Daarnaast voorzien ze in hun onderhoud door als opnameleider of producent bij projecten van anderen te fungeren. Hun werk is gericht op een publiek dat ruimer is dan een kleine kring van 'kenners', maar niet altijd de grote massa's van de multiplexen hoeft te zijn: net als bij de meeste Europese en 'independent' Amerikaanse filmmakers is hun publiek het 'art house' of filmhuispubliek en de cultureel geïnteresseerde televisiekijker.

⁴ 'Cultuurbeleid in Nederland', Ministerie van OC&W, directie Voorlichting, juni 1998.

⁵ Idem

Bij het nadenken over toekomstig Rotterdams filmbeleid moet de gemeente erop bedacht zijn, dat de condities voor de ontwikkeling van deze groep aanwezig blijven. Een te sterke scheiding in culturele en economische voorzieningen, of in kleine en grote projecten, zou ertoe kunnen leiden dat deze makers tussen wal en schip vallen. Met als gevolg een 'talent drain' uit de stad, terwijl het omgekeerde de bedoeling is.

3.2 Filmfonds Rotterdam

Vooruitstrevend beleid

Ten tijde van de oprichting van het Filmfonds Rotterdam had de hierboven omschreven koerswijziging in het landelijke filmbeleid nog niet plaatsgevonden. Met de benoeming van de audiovisuele sector als speerpunt van economisch beleid in 1995 liep Rotterdam vooruit op deze ontwikkeling en toonde daarmee aan een vooruitstrevend inzicht te hebben in zowel de culturele als economische waarde van deze sector voor stad en regio. Daarmee is Rotterdam uniek in Nederland – andere grote steden als Amsterdam en Den Haag subsidiëren slechts op bescheiden schaal filmproducties, als onderdeel van algemeen kunst- en cultuurbeleid – maar niet in Europa en daarbuiten. Daarvan getuigen de Duitse regionale filmfondsen en -stichtingen die als voorbeeld voor het Rotterdamse Filmfonds dienden, en de bureaus in Britse, Franse en Amerikaanse steden en regio's die de functie van Film of Screen Commission vervullen. Die Europese context is relevant in een periode van wegvallende economische grenzen, waarin stedelijke regio's op internationale schaal de concurrentie aangaan.

Tweeledige doelstelling en bescheiden verwachtingen

Bij de evaluatie van de proefperiode van het Filmfonds Rotterdam is het belangrijk te bedenken dat de oprichting ervan, mede gezien de voorgeschiedenis⁶, een tweeledig doel diende: *versterking van de audiovisuele bedrijvigheid en bevordering van het filmculturele klimaat van Rotterdam*. Tevens was bij de start van het fonds bekend dat met een startkapitaal van 2 miljoen jaarlijks slechts een *bescheiden effect op de audiovisuele bedrijvigheid* kon worden verwacht. In een marktverkennd rapport had bureau Intomart berekend dat voor een werkelijke impact minstens het viervoudige van dit bedrag benodigd was. De start met een relatief klein budget diende om de effecten van het fonds te kunnen bestuderen en Rotterdam (inter)nationaal op de kaart te zetten als filmproductiestad. Voor het effect op de audiovisuele bedrijvigheid hing daarnaast veel af van het flankerend beleid van het OBR. Ondanks de bescheiden omvang van het FFR zijn de resultaten zeer positief voor het Rotterdamse filmklimaat: de budgetten zijn aanmerkelijk gegroeid, de continuïteit van projecten is toegenomen en de aansluiting op de distributiestructuren is verbeterd.

Stimulans voor het filmculturele klimaat

Naast het algemeen stimulerend effect van de vergroting van het productievolume versterkte het FFR ook op meer specifieke wijze het filmculturele klimaat. Allereerst heeft de ondersteuning van *middelgrote producties met een hoog cultureel gehalte*, van onafhankelijke makers van buiten de stad als Alejandro Agresti, Alex Cox of Daniel Daniel, bijgedragen aan de kwalitatieve verhoging van de filmproductie in Rotterdam. Door de beperkte schaal van deze producties konden Rotterdammers op een vrij hoog niveau in de organisatie meewerken en ervaring opdoen. Producties als deze hebben Rotterdam ook stevig op de filmculturele kaart van Nederland gezet.

Vervolgens zijn de leningen aan *kleinere projecten met een 'bijzondere filmculturele waarde'*, tot een maximum bedrag van 50.000 gulden, belangrijk geweest voor de kwalitatieve ontwikkeling van de Rotterdamse filmproductie. Diverse Rotterdamse makers hebben dankzij ondersteuning van het fonds een volgende stap kunnen zetten in hun ontwikkeling. Dit heeft de stad ook aantrekkelijker gemaakt voor jong talent van buitenaf, dat niet noodzakelijkerwijs aan bijvoorbeeld Amsterdam 'gebakken' hoeft te zijn. De ondersteunde makers hechtten daarnaast grote waarde aan de *deskundige begeleiding* door het fonds bij de ontwikkeling van hun projecten, de *adviezen* voor aanvullende financiering en het effect op de distributie van hun films van de *publicitaire inspanningen* van het fonds.

⁶ De oprichting van het FFR werd voorbereid door RKS, IFFR en OBR.

Tenslotte was het project 'Kort Rotterdams', waar de RKS mede aan bijdroeg, waardevol voor de benodigde deskundigheidsopbouw op het productionele vlak. De gezamenlijke vertoning van de vijf films op het Nederlands Filmfestival had een belangrijk publicitair effect voor Rotterdam als filmstad. Sommige films rouleren nu als voorfilm in de bioscoop of worden uitgenodigd voor buitenlandse festivals, en alle vijf worden ze uitgezonden door de derde partner NPS, zodat ook op distributiegebied winst is geboekt.

Werkgelegenheidseffecten in bredere zin

Het werkgelegenheidseffect, een van de belangrijkste doelstellingen van een economisch fonds, blijkt uit de bestedingen in de AV-sector.⁷ Recente cijfers van het FFR laten zien dat producenten ruimschoots voldoen aan de eis om 125% van het geleende bedrag in de Rotterdamse audiovisuele sector te besteden. De totale bestedingen in de regio overschrijden zelfs flink de vereiste 150%. De beperkingen van de Rotterdamse infrastructuur in aanmerking nemend is dit een goede score. Zoals het FFR aangeeft, bemoeilijkte de AV-gerelateerde bestedingseis de uitputting van het fonds, omdat de leningen hierdoor minder aantrekkelijk zijn voor producenten. Niettemin heeft het fonds er consequent de hand aan gehouden.

Rotterdamers die op het 'tweede niveau' werkzaam zijn in de filmsector (art direction, uitvoerende productie, geluids nabewerking) melden twee tot drie keer zo veel werk te hebben gekregen, in een stijgende lijn gedurende de afgelopen drie jaar. Hierdoor konden zij zich professionaliseren, apparatuur aanschaffen en een netwerk opbouwen, waardoor ze ook vaker werk kregen bij producties buiten Rotterdam. Daarnaast zijn bijvoorbeeld bestaande licht- of cateringbedrijven zich meer op film gaan richten. En tenslotte beginnen producenten Rotterdam te ontdekken: ze komen hierheen of vestigen hier een dependance. Voorwaarde voor voortzetting van deze ontwikkeling is een constante stroom werk, dus zicht op continuïteit en het goed functioneren van het fonds.

3.3 Het filmproductiebudget van de RKS

Sinds eind jaren tachtig heeft de RKS een apart subsidiebudget voor filmproductie. Hierop kunnen Rotterdamse filmmakers een beroep doen voor de ontwikkeling van een scenario of het maken van een filmproject (korte films, documentaires, filminstallaties, videokunst en nieuwe media projecten). Het budget is bestemd voor beginnende Rotterdamse filmmakers, voor experimentele projecten van meer gevorderde makers en voor projecten op het grensgebied van film en andere disciplines als beeldende kunst, dans, theater, muziek etc.

Lange tijd beheerde de RKS het enige budget voor filmproductie in de stad. Door de ontwikkeling van de Rotterdamse filmgemeenschap en de stijging van de productiekosten werd de druk hierop jaarlijks groter. Daarom deed de RKS herhaaldelijk een beroep op de gemeentelijke prioriteitengelden voor verhoging van het productiebudget. Dit verzoek is tot op heden niet gehonoreerd. Zelf heeft de RKS het budget de afgelopen tien jaar door interne budgetverschuivingen bijna verdriedubbeld tot f 150.000,-. Tot 1997 hanteerde zij een maximumbijdrage voor productie van f 10.000,- en voor scenario van f 5.000,-. Bij de laatste budgetuitbreiding verhoogde zij het productiemaximum tot f 20.000,-.

Het productiebudget van de RKS betekent de start voor vele Rotterdamse filmmakers. Verschillende projecten halen het Rotterdams filmfestival. De filmmakers ontwikkelen zich verder en maken producties met steun van landelijke fondsen of omroepen. Zij groeien uit tot het 'culturele filmkapitaal' van de stad, maar blijven niettemin kwetsbaar in hun werkpraktijk. Vaak is de stap naar een landelijk fonds toch te groot. Daarnaast blijven kleinere projecten nodig voor de voortgang van hun ontwikkeling. De bijdragen van de RKS zijn echter te laag voor een fatsoenlijk derde of vierde project.

De aparte voorziening van het Filmfonds Rotterdam voor projecten van 'filmcultureel belang' maakte ondersteuning van kleine, niet-commerciële projecten mogelijk. Dat veel Rotterdamse makers daar de

⁷ In 1998 is totaal voor bijna 1,7 miljoen gulden aan leningen toegekend aan 24 producties, met een voorgenomen besteding in de Rotterdamse audiovisuele sector van bijna 4,5 miljoen. Een bestedingspercentage van 250%, dat natuurlijk nog gerealiseerd moet worden, maar aangeeft dat producenten er blijkbaar op vertrouwen dit bedrag in de Rotterdamse AV-sector te kunnen uitgeven. Uit de afgerekende leningen over 1997 (9 van de 21) blijkt dat 155% procent van de leningen is besteed in de audiovisuele sector en met de overige bestedingen meegerekend in totaal 213% in de Rotterdamse regio.

afgelopen jaren gebruik van hebben gemaakt bracht twee zaken aan het licht: het toonde aan dat het type films, waarvoor de verhoging van het RKS filmproductiebudget steeds bestemd was, wel degelijk in Rotterdam werd gemaakt. Daarnaast kon de RKS, door de beperking van een maximale subsidiebijdrage, nooit de noodzaak van budgetverhoging met cijfers aantonen. Nu bleek uit de bijdragen van het FFR de benodigde omvang van een Rotterdams cultureel filmproductiebudget. Voor de Rotterdamse 'culturele filmmakers' tenslotte was het een buitengewoon gelukkige ontwikkeling.

De laatste tijd lijkt de druk op het RKS budget minder te worden. Een gunstige verklaring daarvoor is het onderdak dat de grotere projecten van enkele 'vaste RKS-klienten' bij het FFR hebben gevonden. De aanwas van nieuw talent lijkt echter te stagneren. Een oorzaak is waarschijnlijk dat de Academie van Beeldende Kunsten, in het verleden leverancier van interessante filmmakers, de studiemogelijkheden voor film en video de laatste jaren sterk heeft verkleind. Daarnaast kan het zijn dat de RKS een te hoge drempel heeft, of te weinig bekend is bij een nieuwe generatie aspirant filmmakers, met name uit allochtone kringen. De vrij strenge afbakening van de discipline en de artistiek-cinematografische criteria spelen daarin waarschijnlijk een rol. Tenslotte kan de RKS de subsidiemogelijkheden wellicht nog beter toesnijden op de behoeften van het veld: onderzoek en ontwikkeling, anders dan scenarioschrijven, worden nu niet ondersteund, net zo min als werkzaamheden in de postproductiefase, waarmee de opstap naar distributie zou kunnen worden bevorderd.

Maar bovenal is de maximum bijdrage voor productie en scenario nog steeds te laag, zelfs voor beginnende filmmakers. Ook de meest bescheiden film- en videoproducties vragen de medewerking van anderen en het gebruik van relatief dure techniek. Het werken met onbetaalde crewleden en minimale technische middelen belemmert de ontwikkeling naar een professioneel niveau.

3.4 Experimentele filmwerkplaats Studio Eén

In 1996 verhuisde op initiatief van de RKS de experimentele filmwerkplaats Studio Eén van Arnhem naar Rotterdam. Studio Eén ontwikkelde zich snel tot een impulsrijke voorziening op het gebied van kunstzinnige en experimentele film. De werkplaats biedt goedkope opname- en montagefaciliteiten voor Super8 en 16mm film en geeft workshops aan academiestudenten, kunstenaars die zich in film willen bekwalen en filmmakers die zich verder willen ontwikkelen. Daarnaast fungeert Studio Eén incidenteel als productiehuis voor filmprojecten. Door zijn deskundigheid, faciliteiten en (inter)nationale netwerk heeft de filmwerkplaats een stimulerende werking voor het meer artistieke, experimentele deel van de Rotterdamse filmproductie. Deze filmproducties vinden hun weg naar galleries, musea, filmhuizen en festivals (IFFR). De waarde van deze projecten ligt, behalve in het karakter van autonoom kunstwerk, ook in de inspirerende werking op meer conventionele filmmakers en kunstenaars uit andere disciplines.

3.8 Opleiding

Rotterdam ontbeert een professionele film- en televisieopleiding.⁸ Kunstacademies als de Rotterdamse Willem de Kooning Academie zijn echter ook een broedplaats voor filmtalent. Verscheidene oudstudenten van deze academie hebben zich tot succesvolle filmmakers ontwikkeld. De laatste jaren concentreerde de AV-afdeling van de academie zich op animatie en interactieve media, waardoor nieuw film- en videotalent zich daar niet meer ontplooid. Hiermee verdween een interne stimulans voor het Rotterdamse filmklimaat. Inmiddels zijn animatie en interactieve media aparte afstudeerrichtingen geworden en oriënteert de academie zich opnieuw op film en video. Ze zoekt daarbij aansluiting op de behoeften in de stad. De nieuwe AV-afdeling krijgt een documentaire invalshoek en richt zich op 'het ontwikkelen van een artistieke visie in combinatie met filmische media'. De academie onderzoekt nu de mogelijkheden om dit facilitair en financieel te realiseren. Hiervoor kan zij de samenwerking zoeken bij andere Rotterdamse instellingen met een educatieve functie op film- of videogebied, zoals Studio Eén en de Foto en Videoschool van de SKVR. Beide instellingen hebben zich geïnteresseerd getoond en Studio Eén geeft inmiddels workshops op de academie. De vakcursussen video van de SKVR zijn vaak een startpunt voor editors, cameramensen, of mensen die zich daarna op de film- of kunstacademie verder professionaliseren. Met het CBK verzorgt de SKVR trainingen voor kunstenaars.

⁸ De Nederlandse Film en Televisie Academie en het postacademiale, internationaal georiënteerde Maurits Binger Instituut zijn in Amsterdam gevestigd, het Nederlandse Instituut voor Animatiefilm staat in Tilburg.

4 Beleidskader

4.1 Doelstellingen voor Rotterdams beleid

In het verlengde van het landelijke beleid zal een Rotterdams filmbeleid vanuit cultureel perspectief gericht moeten zijn op het bevorderen van de *kwaliteit en diversiteit* van de productie. Onmisbaar daarbij is het ontwikkelen van een *sterke infrastructuur*. Zoals eerder beschreven zijn te lage productiebudgetten, te weinig continuïteit in projecten en problemen bij de distributie de belangrijkste *bedreigingen*. Dit leidt tot de volgende doelstellingen:

- Goede voorwaarden voor de selectie, ontwikkeling en begeleiding van Rotterdams talent, alsmede voor het aantrekken van talent van buiten de stad.
- Verhoging van de productiebudgetten en vergroting van het productievolume.
- Bevorderen van de distributie van cultureel waardevolle Rotterdamse producties.⁹

4.2 Continuïteit en samenhang

Een gezond klimaat voor filmproductie bestaat uit een *samenhangend netwerk* van maatregelen en condities. Effectiviteit op langere termijn vraagt om *continuïteit* in beleid, enerzijds in de middelen, anderzijds in de tijd.

Samenhang in de financiering. Daarvoor is een traploze structuur van fondsen en maatregelen nodig, van groot naar klein, van professioneel naar beginnend, van het puur commerciële tot het puur artistieke, met alles wat daartussenin zit. In deze structuur mogen geen 'gaten' zitten, waar bepaalde projecten in vallen omdat ze te groot of te klein zijn, niet cultureel genoeg of niet commercieel genoeg. Connecties met andere Nederlandse en Europese fondsen en bemiddeling met private financiers zijn eveneens van belang.

Continuïteit in het aanbod van projecten. Vergroting van het Rotterdamse productievolume is belangrijk om continuïteit in het werk te waarborgen voor filmmakers en anderen die in de filmindustrie werkzaam zijn. Film is in hoofdzaak een beroep voor freelancers. Om zich artistiek te kunnen ontwikkelen, in het eigen onderhoud te kunnen voorzien en deskundigheid en ervaring op te bouwen is aansluiting van projecten en voortdurend zicht op nieuw werk essentieel.¹⁰

Continuïteit en samenhang in scholing en ontwikkeling. Een doorgaande lijn van de opleiding – zowel artistiek als technisch – naar een professionele beroepspraktijk, via stages, werken bij de producties van anderen en/of de eerste eigen projecten, tot een volwaardig professioneel bestaan. Buiten de opleiding en de beroepspraktijk kunnen masterclasses en advisering en begeleiding bij producties bijdragen aan de deskundigheidsbevordering.

Continuïteit van makers naar publiek. Een film of audiovisuele productie bestaat pas als hij gezien wordt. Zowel voor de inkomsten als voor het imago van de Rotterdamse filmgemeenschap is een goede aansluiting op lokale, landelijke, en internationale distributiekanaal (distributeurs, omroepen en filmvertoners) essentieel.

Continuïteit in beleid. Met ondersteunende maatregelen als het productiebudget van de RKS en het Filmfonds Rotterdam Fondsen is een ontwikkeling in gang gezet. Het continue aanbod van projecten betekende voor veel in film werkzame Rotterdamers het verschil tussen een beginnende en een professionele beroepspraktijk en wekte bij externe producenten vertrouwen in het Rotterdamse filmproductieklimaat. Dit vormt een goede basis om op voort te bouwen.

Samenwerking tussen instellingen. Voor een goede bemiddeling en advisering bij financiering, distributie en productie van projecten is het van belang dat de verschillende Rotterdamse instellingen op filmgebied van elkaars netwerk en deskundigheid gebruik kunnen maken.

⁹ Onder 'Rotterdamse producties' wordt hier verstaan: door Rotterdamers gemaakt of met een hoog Rotterdam-gehalte in onderwerp, locaties, crew.

¹⁰ Continuïteit van werkzaamheden is zelfs voorwaarde voor beroepsuitoefening: om als freelancer in de filmwereld werkzaam te kunnen zijn heeft men een zogenaamde 'OVAV' nodig, een 'onafhankelijkheidsverklaring AV-industrie'. Daarvoor moet men drie werkgevers per jaar kunnen noemen.

4.3 Een traploze structuur

Big budget internationale commerciële producties

De voorgestelde Film of Screen Commissioner is de aangewezen figuur om deze grote projecten aan te trekken met het filmfonds als instrument. Rotterdam en de regio vormen een aantrekkelijk en veelzijdig decor. De interne commissioner schept de voorwaarden in de bestuurlijke en voorzieningssfeer, zodat internationale producenten overtuigd raken van het positieve handen-uit-de-mouwen klimaat dat Rotterdam kenmerkt. De stedelijke filminfrastructuur vertoont echter duidelijke leemtes om in de behoeften van deze grote projecten te voorzien. Er zijn te weinig facilitaire bedrijven en onvoldoende deskundige en ervaren heads of departement om belangrijke functies in de crew van deze producties te bemannen. Een gericht vestigingsbeleid en inspanningen op het terrein van deskundigheidsbevordering moeten hierin verandering brengen.

Medium en low budget producties van Europese producenten en Amerikaanse independents

Het filmfonds is voor deze categorie een interessante partner en de verhoging van het budget verbetert de voorwaarden hiervoor aanmerkelijk. Ook bij het binnenhalen van deze projecten kan de Film- of Screen Commissioner een positieve rol spelen. De distributie van deze producties is geen probleem, omdat dit deel uitmaakt van de voorwaarden voor ondersteuning. De Rotterdamse filminfrastructuur sluit beter aan op deze projecten.

Producties met een bijzondere filmculturele waarde (de 50.000,- projecten)

Het FFR heeft voor deze categorie veel betekend. De makers van deze producties zijn de potentiële heads of departement voor de grotere projecten. Het is noodzakelijk om de koppeling naar landelijke en culturele omroepfondsen te versterken om de verdere groei te bevorderen. De distributie van deze producties verdient een stevige impuls. De Rotterdamse filminstellingen kunnen door de koppeling van hun netwerken en een eendrachtige samenwerking daaraan bijdragen.

Artistiek waardevolle startersproducties en experimentele projecten

Het filmbudget van de RKS ondersteunt deze categorie, maar de maximumbijdragen zijn aan de karige kant. Daarom is het ook voor deze projecten belangrijk om koppelingen te zoeken naar landelijke en omroepfondsen. De distributie moet veel beter. Producties in deze categorie kunnen zeker ook voor regionale en landelijke omroepen interessant zijn. De experimentele filmwerkplaats Studio Eén biedt goedkope faciliteiten aan beginnende filmmakers en kunstenaars/filmmakers, de Foto- en Videoschool van de SKVR doet hetzelfde voor videokunstenaars. Daarnaast fungeert Studio Eén incidenteel als productiehuis voor filmprojecten.

5 Reactie op het plan van aanpak van het OBR en de toekomstnota van het FFR

5.1 Algemeen

De RKS is verheugd over het voornemen van de gemeente om meer in de audiovisuele sector te investeren. Ook vindt zij het verstandig om de tijd te nemen voor het maken van een goed ontwerp voor het nieuwe fonds en de rol van de commissioner. Het FFR heeft in de beginfase veel last gehad van de onuitgewerkte opzet. De RKS is bereid het rompbestuur van het fonds in de komende periode te adviseren. Verder beveelt zij aan het International Film Festival Rotterdam hier nauw bij te betrekken. Het IFFR bezit veel kennis over de productie en financiering van films en beschikt over een internationaal netwerk, waartoe ook de buitenlandse tegenhangers van het fonds behoren. Met name de ervaringen van het IFFR met de Cinemart kunnen waardevol zijn.

5.2 Audiovisuele bedrijvigheid

Belangrijk bij de continuering van het wervingsbeleid is een strategisch inzicht in het type bedrijven dat de infrastructuur kan versterken. Enerzijds gaat het daarbij om het identificeren van nichemarkten, zoals de in andere notities al genoemde animatie, digitale special effects en art direction. Anderzijds om de facilitaire bedrijven die nodig zijn om het fonds en de commissioner optimaal te laten functioneren, zoals

equipment en postproductie bedrijven.

Film is in hoofdzaak een beroep voor freelancers. Zij vormen een integraal onderdeel van de AV-bedrijvigheid. Het effect van het fonds voor deze eenmansbedrijven had kunnen blijken uit interviews met Rotterdamse crewleden in de productieboekjes van ondersteunde projecten. Het is jammer dat het FFR zelf niet op deze manier heeft geëvalueerd. Het OBR heeft de sector ook niet cijfermatig onderzocht. De bestedingen in de AV-sector en het effect daarvan op de bedrijvigheid speelden geen rol bij de externe evaluatie van het fonds. Het rapport is vooral een inventarisatie van meningen, waarbij het fonds ook wordt beoordeeld op zaken die niet tot zijn doelstellingen behoorden. Het OBR maakt daarnaast weinig inzichtelijk wat de resultaten zijn van het tot nu toe gevoerde vestigingsbeleid. Bij deze 'doorstart' is het belangrijk een *nulmeting* doen van de stand van zaken in de audiovisuele sector van Rotterdam, zodat het effect van het maatregelenpakket over enkele jaren beter kan worden gecontroleerd. De RKS adviseert dit 'interimjaar' te benutten voor een gedegen onderzoek naar omvang en opbouw van de sector, inclusief de freelancers.

5.3 Screen Commissioner

Het FFR en het OBR pleiten beiden voor de aanstelling van een Screen Commissioner voor Rotterdam. De RKS ondersteunt dit. De Screen Commissioner zal aanvullend en versterkend werken op het fonds en het vestigingsbeleid van het OBR. De commissioner kan producties aantrekken die te groot of te commercieel zijn voor het fonds en zowel naar buiten als intern bemiddelend en faciliterend optreden. Rotterdam is hiermee opnieuw een voortrekker in Nederland, naar buitenlands voorbeeld, waar de film commissions ook eerst op regionaal niveau ontstonden. Toetreding tot de internationale organisatie van film commissions levert in een klap een gigantisch netwerk op voor de stad.

In de promotie van Rotterdam en omgeving als locatie voor Nederlandse en internationale producties valt nog een wereld te winnen. Er is maar één Hollywood, maar er zijn 185 film commissions in de Verenigde Staten. Het gaat ook niet om de studios, maar om de projecten die naar Rotterdam komen en de 'inward investment' die dat met zich meebrengt. Grote internationale producties, zoals die van de Amerikaanse productiemaatschappijen, kunnen budgetten genereren waar men in Nederland nooit aan toekomt. Wanneer zo'n productie voor enkele weken in een stad neerstrijkt, geeft dat een enorme impuls aan de werkgelegenheid.

De RKS is het met het OBR eens dat de functies van fonds en screen commissioner in nauw verband tot elkaar staan en binnen één bureau thuishoren. De toekenning van leningen dient echter duidelijk gescheiden te zijn van de werving van producties. Dit pleit voor de scheiding van bestuur en adviescommissie van het fonds. Het OBR spreekt zich nog niet uit over de plaats van de 'interne commissioner'. Voor een soepele gang van zaken pleit de RKS ervoor deze te stationeren bij het bureau van het fonds en de 'externe commissioner'. De contacten van de interne commissioner met de gemeente en het werkveld zullen zeer divers zijn. Daarvoor is een onafhankelijke uitvalsbasis nodig. Tevens vereenvoudigt dit de uitwisseling van informatie met de externe commissioner en het fonds.

5.4 Het Fonds

Aandachtsgebied

Het fonds is er vooral voor medium budget producties van onafhankelijke producenten, met gunstige economische perspectieven en culturele waarde. De maximum bijdrage in combinatie met de bestedingseisen maakt het fonds minder aantrekkelijk voor internationale megaproducties met bijbehorend budget. Ondersteuning van bedrijfsfilms, commercials, televisieproducties of muziekvideos dient beperkt te blijven tot projecten, van onafhankelijke producenten, die voor realisatie aantoonbaar afhankelijk zijn van een renteloze lening uit een overheidsfonds.

De big budget projecten en commerciële producties voor grote opdrachtgevers zijn echter wel van belang voor de stad: voor de werkgelegenheid, zowel in de audiovisuele sector als bijvoorbeeld de horeca, en voor de deskundighedsopbouw op audiovisueel gebied. Daarnaast is veelvuldig gebruik van de stad als locatie belangrijk voor het imago van Rotterdam en kan het toerisme aantrekken. Juist voor deze producties kan een Screen Commissioner een belangrijke rol spelen.

Financiën

De verhoging van het jaarbudget is een tweede bescheiden stap in de richting van een Rotterdams filmfonds dat zich kan meten met zijn Europese tegenhangers. In het verlengde van de aanbevelingen van het FFR pleit de RKS voor *verhoging van de maximum bijdrage*. Het FFR ging uit van een nieuw jaarbudget van 8 miljoen en verhoogde op basis daarvan de maximum bijdrage tot 500.000 gulden. Bij een budget van 3 miljoen vraagt dit heroverweging, te meer omdat niet duidelijk is waar het FFR het nieuwe maximum op baseerde. Bij de voorbereidingen van het fonds zijn berekeningen gedaan op basis waarvan een effectieve bijdrage – destijds – op 250.000 gulden is gesteld. Een nieuwe berekening is aan te bevelen.

Het FFR stelde voor om de *bestedingseis* bij hogere leningen te verlagen tot 100% in de regio, waarvan 50 of 75% in de audiovisuele sector (de notitie spreekt zich op dat punt tegen). De RKS is het met het OBR eens dat het fonds de huidige bestedingseisen moet handhaven. De 150% eis bepaalt voor een belangrijk deel het economisch effect van het fonds. Ook de specifieke 125% eis voor bestedingen in de AV-sector is, hoewel beperkend voor de mogelijkheden van het fonds, effectief gebleken voor de versterking van de infrastructuur. De ondersteunde producenten zijn erin geslaagd het bedrag in Rotterdam uit te geven en de sector zelf groeit. De RKS kan zich wel voorstellen dat AV-gerelateerde kosten voortaan ruimer worden geïnterpreteerd, door bijvoorbeeld ook locatiekosten daartoe te rekenen. Dit kan de opname van films op Rotterdamse locaties en daarmee de inschakeling van Rotterdamse crewleden bevorderen.

Het FFR legt in zijn analyse sterk de nadruk op de *terugbetalingspositie* van het fonds. Hoewel interessant voor aanvullende financiering is het economisch effect van het fonds hier niet van afhankelijk. De ervaring bij andere filmfondsen is dat terugbetaling eerder uitzondering dan regel is: de FilmFörderung Hamburg en de Wiener Film Finanzierung bereiken beiden bijvoorbeeld een terugverdiensite van gemiddeld 5%. De reglementen van de Duitse fondsen vermelden slechts dat zij de inkomsten uit eventueel terugbetaalde leningen opnieuw kunnen investeren. Het wordt daar gezien als een mogelijkheid voor het fonds, geen doelstelling.

AV-breed

Het is de RKS niet geheel duidelijk wat een meer 'AV-brede' oriëntering van het fonds inhoudt. Wanneer dit betekent dat ook documentaires, videoproducties en animaties tot het werkterrein van het fonds behoren, onderschrijft de RKS deze opvatting. Commercials, bedrijfsfilms, muziekvideos en commerciële televisieproducties daarentegen behoren tot het werkterrein van de screen commissioner. Digitale uitingen, waarin een narratieve structuur gecombineerd wordt met bewegende beelden, passen wel weer binnen het aandachtsgebied van het fonds.

Openstelling van het fonds voor projecten in de grafische en ICT-industrie betekent echter een uitholling van het budget voor audiovisuele producties. De grenzen tussen deze sectoren en de AV-industrie vervagen inderdaad. Het is belangrijk de nauwe relatie tussen deze gebieden te onderkennen, evenals de potentie voor economische groei van deze uitwisseling. De ontwikkeling van deze sectoren vraagt zeker om investeringen in het creatieve, culturele deel daarvan. Hiervoor bestaan echter andere budgetten. De culturele investeringen zijn recent geschrapt uit het programma van het ICT cluster. De RKS komt hier in haar advies over nieuwe media in 1999 op terug.

Gezien de inmiddels opgebouwde reputatie van het FFR lijkt een naamswijziging in 'AV-fonds' uit PR overwegingen niet verstandig. Vergelijkbare buitenlandse instellingen bestrijken eveneens een breed gebied, maar noemen zich Filmstiftung, FilmFörderung, Film Board of Film Commission.

Projecten

Over 'Kort Rotterdams' doet het plan van aanpak van het OBR geen mededelingen. Het FFR bepleit voortzetting hiervan. De RKS ondersteunt dit. Zij beschouwt 'Kort Rotterdams' als een goed middel voor verbetering van het filmculturele klimaat van Rotterdam en bevordering van de deskundigheidsopbouw, waarmee de sector van binnenuit wordt versterkt. Het FFR heeft de 'Rotterdam Speelfilmprijs' niet in zijn notitie geëvalueerd, maar wil de prijs wel voortzetten. De prijs is ingesteld om promotie te maken voor de mogelijkheden van het fonds en Rotterdam als filmproductiestad. Na twee edities van de prijs betwijfelt de RKS of dit effect hiermee bereikt wordt.

De aanwezigheid van het fonds zelf, de ondersteunde projecten waarin Rotterdam als locatie figureert en 'Kort Rotterdams' dragen hier veel sterker aan bij. De RKS pleit dan ook niet voor voortzetting van deze prijs.

5.5 Het filmproductiebudget van de RKS

Het FFR pleit in zijn toekomstnota voor verhoging van het filmproductiebudget van de RKS. Als argument noemt het FFR de mogelijkheid om jong afgestudeerden goede realisatiekansen te bieden en daarmee talent aan de stad te binden.

De RKS zal zich dit jaar bezinnen op haar criteria en onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om meer tegemoet te komen aan de diverse behoeften in het veld, door bijvoorbeeld de maximum bijdrage te verhogen en nieuwe mogelijkheden te scheppen voor ondersteuning. Daarnaast zal de RKS een actiever wervingsbeleid voeren, wellicht in samenwerking met het fonds. Dit zal mede gericht zijn op de allochtone filmmakers in de stad, die de weg naar een subsidiefonds minder makkelijk bewandelen. Na 1999 zal de RKS bezien of de verandering in werkwijze ook heeft geleid tot een betere besteding van het filmproductiebudget. Mocht verhoging dan noodzakelijk blijken, dan zal de RKS dit beargumenteerd voorleggen aan het gemeentebestuur. Voorlopig blijft het budget gehandhaafd op 150.000 gulden, ervan uitgaande dat de voorziening voor kleinere culturele producties bij het fonds in stand blijft.

6 Aandachtspunten bij de uitwerking van de voorliggende plannen

6.1 Professionalisering en deskundigheidsbevordering

Rotterdam biedt nauwelijks mogelijkheden voor professionalisering op filmgebied na de scholingsfase. Een oplossing hiervoor is het opzetten van 'masterclasses', zoals het FFR dit voor producenten deed met 'Kort Rotterdams'. Daarnaast kunnen korte, parttime opleidingen worden ontwikkeld, voor specialisaties waar in Rotterdam behoefte aan is. Te denken valt aan cameravoering, licht, montage, geluidsnabewerking, etc. De kunstzinnige en technische opleidingen in Rotterdam kunnen hierin samenwerken met instellingen en productiebedrijven op film- en videogebied. Gezamenlijk hebben ze een grote hoeveelheid kennis en faciliteiten in huis, die kan worden 'gepoold' bij het opzetten van dergelijke cursussen.¹¹ RKS, OBR en het fonds kunnen hierin een ondersteunende en coördinerende rol spelen. Bemiddeling bij stageplaatsen kan tot de activiteiten van de interne screen commissioner behoren. Nader onderzoek naar de mogelijkheden is gewenst.

6.2 Omroepen

In navolging van het landelijke beleid zou ook in Rotterdam de relatie tussen de filmsector en de lokale televisiezenders kunnen worden versterkt. TV Rijnmond kan een rol spelen als opdrachtgever voor korte producties van Rotterdammers of aanbieder van stageplaatsen, en is in potentie een belangrijke werkgever binnen de AV-sector. De omroep heeft nu echter niet de middelen om werknemers aan de regio te binden, door ze intern voldoende doorgroeimogelijkheden te bieden. Het Open Kanaal biedt mogelijkheden voor uitzending van de projecten van kunstzinnige en experimentele filmmakers. De kansen op dit gebied vragen nader onderzoek.

6.3 Bemiddeling

Te lage productiebudgetten en problemen bij de distributie zijn bedreigende factoren voor de continuïteit en kwaliteit van filmproductie. Een voorziening voor bemiddeling bij distributie en aanvullende financiering zou dan ook onderdeel van de Rotterdamse filminfrastructuur moeten zijn. Een actieve benadering van publieke omroepen is van groot belang. De bemiddeling, advisering en begeleiding van de directeur van het FFR bij kleine culturele producties van Rotterdammers was haast nog belangrijker dan de lening zelf. Dit gold ook voor de publiciteit voor films die met steun van het fonds werden gemaakt.

¹¹ Mogelijke deelnemers aan deze kennis en faciliteitenpool zijn: Willem de Kooning Academie, SKVR Foto en Videoschool, Studio Eén, Open Ateliers, RBS Groep, NEON, Blue Horse Studio's, Erasmus Universiteit, International Film Festival Rotterdam, Filmfonds, etc.

Ook de RKS heeft zich in het verleden vaak opgesteld als begeleider en bemiddelaar. De huidige structuur staat een dergelijke intensieve betrokkenheid echter niet meer toe.

De screen commissioner of fondsdirecteur zou hierin een rol kunnen vervullen, niet alleen voor producties die met steun van het fonds zijn gemaakt, maar ook voor onafhankelijke, ongesubsidieerde projecten van Rotterdamse makers en voor producties die met steun van het RKS budget tot stand zijn gekomen. Bekeken moet worden waar deze functie het best kan worden ondergebracht.

6.4 Samenwerking

De effectiviteit van de Rotterdamse inspanningen op filmgebied zal toenemen bij een goede samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen. Binnen het veld heeft iedere instelling een eigen verantwoordelijkheid en een onafhankelijke praktijk, maar een goede afstemming van activiteiten en uitwisseling van informatie is belangrijk. Instellingen kunnen van elkaars deskundigheden gebruik maken, de netwerken verknopen en een gezamenlijke werving en publiciteit voeren voor de Rotterdamse filmsector. Ook kunnen ze samen aansluiting zoeken op landelijke en internationale netwerken.

De RKS verwacht de goede samenwerking met het filmfonds voort te zetten. De screen commissioner en het fonds kunnen profiteren van nauwe banden met het IFFR en de Cinemart. Belangrijk is ook de uitwisseling van informatie tussen commissioner en OBR over te vestigen bedrijvigheid. Verder dient dit netwerk goede contacten te onderhouden met het veld en met de opleidingen in de regio. Naast goede bilaterale contacten zou een gestructureerde vorm van overleg, enkele keren per jaar, aan de beoogde samenwerking en synergie kunnen bijdragen.

6.5 De '50.000 gulden projecten'

Het reglement van het FFR voorziet in bijdragen aan producties met een 'bijzondere filmculturele waarde', tot een maximum van 50.000 gulden. Economische aspecten als harde afspraken voor uitzending of distributie wegen hierbij minder zwaar. In zijn toekomstplan heeft het FFR hiervoor een apart budget geormerkt. De RKS heeft begrip voor de kritiek uit het veld, aangehaald in de externe evaluatie van het fonds, dat de criteria waarop deze bijdragen de laatste jaren werden toegekend onhelder zijn. Tevens was het bestuur van het fonds, dat de aanvragen moet beoordelen, vooral op basis van economische filmdeskundigheid samengesteld.

Dat mag echter geen reden zijn om deze voorziening nu af te schaffen. Het zou de samenhangende structuur voor filmfinanciering in Rotterdam – van artistiek naar commercieel, van klein naar groot, van beginnend naar professioneel – doorbreken. De bijdragen aan kleinere culturele producties hebben een belangrijke functie voor de kwalitatieve ontwikkeling en professionalisering van het Rotterdams filmklimaat. De beroepsvereniging van Rotterdamse filmmakers Het Initiatief heeft ook aangegeven waarde te hechten aan een cultureel productiebudget bij het fonds.

Het nieuwe fonds zou wederom een budget voor deze producties moeten oormerken. Op basis van de toekenningen in de afgelopen jaren zou dit op tenminste 250.000 gulden moeten worden gesteld. De criteria voor toekenning moeten helderder worden gedefinieerd en bij de advisering over de aanvragen voor dit deelbudget moet artistieke deskundigheid betrokken zijn. Een mogelijkheid is de adviescommissie van het fonds mede hierop samen te stellen. Een andere is om deze aanvragen ter beoordeling voor te leggen aan de RKS, of in voorkomende gevallen leden van de RKS subsidiecommissie voor film af te vaardigen.

7 Conclusies en aanbevelingen

Wervingsbeleid

- een nulmeting doen naar samenstelling en omvang van de Rotterdamse audiovisuele sector, inclusief de freelancers

Screen Commissioner

- een Screen Commissioner aanstellen
- screen commissioner en filmfonds onderbrengen in één bureau
- werving van producties door de externe commissioner en financiering door het fonds scheiden
- interne commissioner bij dit bureau stationeren

Fonds

- gecombineerde economische en culturele doelstelling handhaven
- richten op medium budget producties van onafhankelijke producenten, met gunstige economische perspectieven en culturele waarde
- bereedeneerde verhoging van de maximum bijdrage van het fonds, handhaving van de bestedingseisen, AV-gerelateerde eis ruimer interpreteren door ook locatiekosten daartoe te rekenen
- AV-brede doelstelling van het fonds helder definiëren, projecten uit de grafische en ICT-industrie niet uit audiovisuele middelen financieren
- 'Kort Rotterdams' voortzetten, heroverwegen 'Rotterdam Speelfilmprijs'
- **handhaven van geormerkt budget voor producties met 'bijzondere filmculturele waarde'**

RKS

- evaluatie van de criteria voor het filmproductiebudget
- betere aansluiting op behoeften in het veld, door verhoging maximum bijdrage en verruiming van mogelijkheden voor ondersteuning
- actiever wervingsbeleid

Overige aandachtspunten

- nader onderzoek naar mogelijkheden in Rotterdam voor deskundigheidsbevordering
- betere aansluiting van het productieveld met lokale omroepen
- voorzien in bemiddeling bij distributie en financiering van 'Rotterdamse' projecten
- meer samenwerking tussen de instellingen op filmgebied

Bijlage

FILMPRODUCTIE IN ROTTERDAM

Subsidietoekenningen RKS filmproductiebudget 1994-1998

Rotterdamse Kunststichting

Februari 1999

OVERZICHT 1994

Scenario 1994

Koert Davidse	Jan Arends	5.000,-
W&F Producties	Quarantaine Station	5.000,-
Harm Smit	Nederlands Landschap	5.000,-
Picos de Europa	Stadse Stilte	5.000,-
Angelika Oei	Waterscapes	5.000,-
Nanouk Leopold	La Vie Royeuse	5.000,-

Totaal 30.000,-

Productie 1994

Han Hoezen	Genesis 2000	10.000,-
Conny de Vugt	De zaak van traan	10.000,-
Rob Vermeulen	Laatkomers	10.000,-
Vulkaan Producties	De Wolkenfabriek	5.000,-
Rotterdam Film Production	City Limits	3.000,-

Totaal 38.000,-

OVERZICHT 1995

Scenario 1995

Stella van Voorst van Beest	Dissidenten	5.000,-
Stg. Cendrillon	Nightmare	5.000,-
Paul Maurice Dibamou	FEMI	3.500,-

Totaal 13.500,-

Productie 1995

Marcel Visbeen	Verrassing	10.000,-
Akademie voor cinematografie	De droom van een schaduw	10.000,-
Nanouk Leopold	Marseille 1&2	10.000,-
Studio Eén	Rainbow Stories	10.000,-
Vulkaan Producties	Het effect van Pascal's.....	10.000,-
Eveline Ketterings	Dido's Farewell	10.000,-
Moskito Film	Sorrisi Asmatica e Fleurs	10.000,-
Sieger van Wijk	Nee	8.000,-

Totaal 78.000,-

OVERZICHT 1996

Scenario 1996

Joost van Veen	Jelmar	5.000,-
Lumen Film	Nostalgia	5.000,-
Sarita Dev	Het huwelijk van de tantes	5.000,-
Marieke Vierstra	Woordreiziger	5.000,-
Pieter Jan Smit	Jef Last	5.000,-
<i>Totaal</i>		<i>25.000,-</i>

Productie 1996

Erik Jaspers	Op een dag	10.000,-
Lieshout Filmproducties	Schutting	10.000,-
Annelouk Sollaart	Liever geen bezoek	10.000,-
Marieke van der Lippe	Let Love Rule	10.000,-
Jan Willem van Dam	Pater G.C.M. Pijnenborg	15.840,-
Conny de Vugt	Zonderzon	15.500,-
Studio Eén	Rainbow stories	5.660,-
<i>Totaal</i>		<i>77.000,-</i>

OVERZICHT 1997

Scenario 1997

Stichting Sonne	Y	4.000,-
Stichting Cendrillon, 1899	Zonder geweld vaart niemand wel	5.000,-
Vivian Schotsborg	Kroeshaar	5.000,-
<i>Totaal</i>		<i>14.000,-</i>

Productie 1997

Neon Film/TV	Tags	20.000,-
Neon Film/TV	Frank Visbeen	3.000,-
Mels van Zutphen / Sander Blom	Un Raton Andaluz	18.800,-
Karel Doing	Whirlwind	9.000,-
Vulkaanproducties	Nostalgia for Tato	10.850,-
Filmfonds Rotterdam	Kort Rotterdams	25.000,-
<i>Totaal</i>		<i>86.650,-</i>

OVERZICHT 1998

Scenario 1998

Froukje Tan	Het meisje dat op iedereen leek	5.000,-
Neon Film/TV	multicultureel Rotterdam	15.000,- (betaald uit VNB)
Lumen Film	Nero su Bianco	5.000,- (later teruggetrokken)
Stichting AIR	Air Zuidwaarts	8.000,-
Filmwerk	Mama	5.000,-
Stichting Air	Air Zuidwaarts	8.000,-
Jamain Brigitha	Apparitio	5.000,-

Totaal *51.000,-*

Productie 1998

Stella van Voorst van Beest	S.C. Fabrica Zarand	20.000,-
Martin Luijendijk	Wachten	8.000,-
Pess-film	Man zoekt vrouw, vrouw zoekt man	20.000,-
Marnix de Nijs	Run Motherfucker Run	5.000,-
Mels van Zutphen / Sander Blom	In de bergen, in de sneeuw	5.000,-

Totaal *58.000,-*

De Rotterdamse Kunststichting stimuleert de ontwikkeling van kunst en cultuur in de stad door middel van subsidiëren, adviseren en debat.

bezoekadres
Mauritsweg 35

postadres
Postbus 2800
3000 CV Rotterdam

telefoon
(010) 414 16 66

telefax
(010) 413 51 95

e-mail
rks@rks.nl

internet
<http://www.rks.nl>